ଅଧ୍ୟାୟ I

ଉପକ୍ରମ

1.1 ସମୀକ୍ଷା

2011 ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ, ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟା 95.91 ଲକ୍ଷ ଥିଲା, ଯାହା ରାଜ୍ୟର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର 22.85 ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ଦେଶର ମୋଟ ଆଦିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାର 9.20 ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ । ରାଜ୍ୟରେ 13 ଟି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦୁର୍ବଳ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ[1] (ପିଭିଟିଜି) ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି 62 ଟି ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଛନ୍ତି । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଏବଂ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ପରେ ଦେଶରେ ଆଦିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାର ତୃତୀୟ ବୃହତ୍ତମ ସ୍ଥାନରେ ଓଡ଼ିଶା ରହିଛି । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଜନସଂଖ୍ୟା, ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ, ରାଜ୍ୟର ମୋଟ ଆଦିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ 68.09 ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ ।

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 244(1) ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଞ୍ଚମ ସୂଚୀ ଅନୁଯାୟୀ, 'ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ' ଯାହା ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ, ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବରେ ଘୋଷଣା ହୁଏ । ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 244 ରେ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ଘୋଷଣା ପାଇଁ ଅନୁସରଣ କରାଯାଉଥିବା ମାନଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ହେଲା (କ) ଆଦିବାସୀ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟତା, (ଖ) ଘନତା ଏବଂ ଅଞ୍ଚଳର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଆକାର (ଗ) ଅଞ୍ଚଳର ଅବିକଶିତ ପ୍ରକୃତି ଏବଂ (ଘ) ଲୋକମାନଙ୍କର 'ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନଦଣ୍ଡରେ ଅସମାନତା' । ସେହି ଅନୁଯାୟୀ, ମାର୍ଚ୍ଚ 2022 ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଶାର 314 ଟି ବ୍ଲକ୍ ମଧ୍ୟରୁ 119 ଟି ବ୍ଲକ୍ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ରାଜ୍ୟର ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରାୟ 44.70 ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ । ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ଘୋଷଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସ୍ୱାୟତ୍ତତା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ, ଶାନ୍ତି ରକ୍ଷା ଏବଂ ଉତ୍ତମ ଶାସନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା । ରାଜ୍ୟର ଅନୁସୂଚିତ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକୁ ***ମାନଚିତ୍ର 1.1*** ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ମାନଚିତ୍ର 1.1: ଓଡ଼ିଶାର ଅନୁସୂଚିତ ଜିଲ୍ଲା

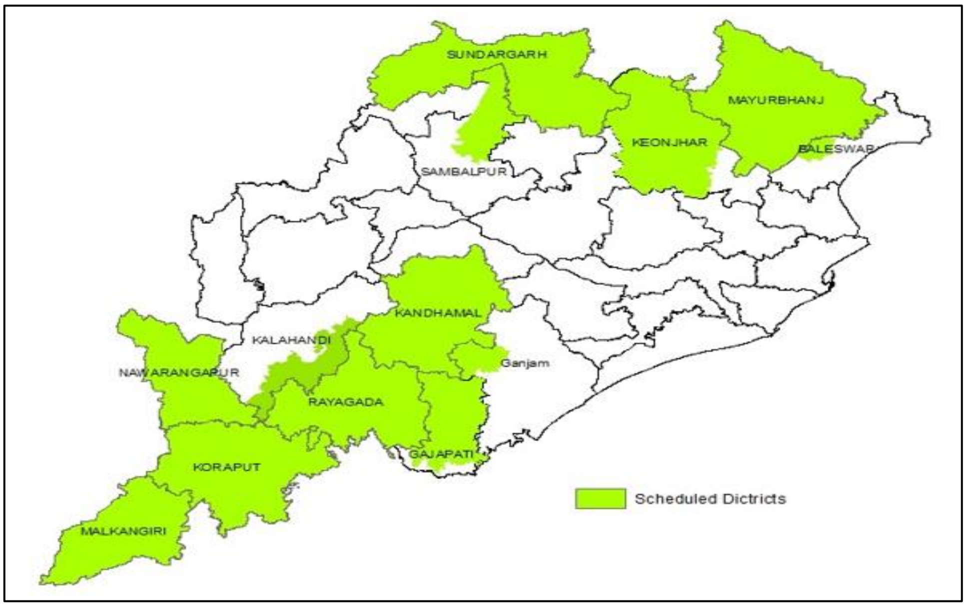

[1] ପୂର୍ବ କୃଷି ଅର୍ଥନୀତି, ଅତ୍ୟଧିକ ନିମ୍ନ ସ୍ତରରୁ ସାକ୍ଷରତା, ବିଭିନ୍ନ ବାସସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦି ସହିତ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବର୍ଗ

1.2 ବୈଧାନିକ ଢାଞ୍ଚା

ଜମିରେ ବା ଜମିର ଅଧିକାର, ଜମିର ସମୟସୀମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଜମିଦାର ଏବଂ ଭଡାଟିଆଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ସହିତ, ଭଡା ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ କୃଷି ଜମିର ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ବିଷୟ, ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା[2] ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଧୀନ ବିଷୟ ଅଟେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ସମ୍ପତ୍ତି[3] ଅଧିଗ୍ରହଣ ବିଷୟ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଯୁଗ୍ମ ଅଧିକାରର ବିଷୟ ଅଟେ । ରାଜସ୍ୱ ଏବଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା (ଆର୍‌ଡିଏମ୍) ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର, ରାଜ୍ୟରେ ଜମି ସମ୍ବଳ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବିଭାଗ ଅଟେ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି (ଏସ୍‌ଟି) ଏବଂ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି (ଏସ୍‌ସି) ବିକାଶ, ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଏବଂ ପଛୁଆ ବର୍ଗ କଲ୍ୟାଣ (ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଡି) ବିଭାଗ, ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ଜଙ୍ଗଲ ନିବାସୀ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, 2006 (ଏଫ୍‌ଆର୍ ଅଧିନିୟମ)ର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବିଭାଗ ଅଟେ । ଏଫ୍‌ଆର୍ ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଡି ବିଭାଗ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ତଥା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଦଖଲ, ଜଙ୍ଗଲ ନିବାସୀ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ଜଙ୍ଗଲ ନିବାସୀ (ଓଟିଏଫ୍‌ଡି)ଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରେ, ଯେଉଁମାନେ ବହୁ ପିଢ଼ି ଧରି ଏହି ଜଙ୍ଗଲରେ ରହିଆସୁଛନ୍ତି ।

ଜମି ସଂସ୍କାର, ଏସ୍‌ଟି/ ଏସ୍‌ସି ଜନସଖ୍ୟାର ଜମି ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ତଥା ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଏବଂ ବିସ୍ଥାପନ ହେତୁ ଉପୁଜୁଥିବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର, ତଥା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସମୟ ସମୟରେ ତାହା ଅଧିନରେ ନିୟମ ଜାରି କରିଅଛି, ଯାହା ***ସାରଣୀ 1.1*** ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ସାରଣୀ 1.1: ଓଡ଼ିଶାରେ ଜମି ନିୟମର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ପ୍ରଭାବ

ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ନିୟମର ବିଶେଷତା	ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଓଡ଼ିଶା ଇଷ୍ଟେଟ୍ ବିଲୋପ ଆଇନ, 1952 (ରାଜ୍ୟ ଅଧିନିୟମ)	ମଧ୍ୟସ୍ଥି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଦ୍ଦ
	ରାଜ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଜମି ଅଧିକାର ନ୍ୟସ୍ତ
	ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚାଷ ପାଇଁ 33 ଏକରରୁ କମ୍ କୃଷି ଜମି ମଧ୍ୟସ୍ଥି ସହିତ ରହିବ
ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ଏସ୍‌ଟିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା) ନିୟମାବଳୀ, 1956 (2002 ରେ ସଂଶୋଧିତ)	ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏସ୍‌ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜମି ଅଣ-ଏସ୍‌ଟି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ
	ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ, ମୂଳତଃ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜମି ସମସ୍ତ ଅଣ-ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମାଲିକାନାରେ ଥିଲେ, ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2002 ଠାରୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆଇନଗତ ଉପାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଦାଖଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
ଓଡ଼ିଶା ଜମି ସଂସ୍କାର ଅଧିନିୟମ, 1960 (1965, 1973 ଏବଂ 1974 ରେ ସଂଶୋଧିତ) ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଜମି ସଂସ୍କାର ସଂଶୋଧନ ନିୟମ, 1997 (ରାଜ୍ୟ ଆଇନ)	ଚାଷୀ ପାଇଁ ଜମିରେ ସ୍ଥାୟୀ, ବଂଶଗତ ଏବଂ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ଅଧିକାର
	ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି ବ୍ୟତୀତ ଜମି ଲିଜ ଦେବା ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ
	ପ୍ରତିକୂଳ ଦଖଲରେ, ନିଜ ମାଲିକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି, 12 ବର୍ଷ କିମ୍ବା ତାହା ଠାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ କ୍ରମାଗତ ଚାଷରେ ଥିବା ଜମି, କୃଷକ ପାଖକୁ ଯିବ
	ମୋଟ ଉତ୍ପାଦର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶରୁ ଅଧିକ ଭଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ ।
	ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଲ୍ଡିଂ ଉପରେ ସିଲିଂ 33 ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଏକର, ପରେ 20 କୁ ହ୍ରାସ ହେଲା ଏବଂ ତାହାପରେ 10 ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଏକରକୁ ହ୍ରାସ କରାଗଲା
ଓଡ଼ିଶା ସରକରୀ ଜମି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ (ଓଜିଏଲ୍‌ଏସ୍) ଅଧିନିୟମ, 1962 ଏବଂ ନିୟମ, 1983 (ରାଜ୍ୟ ଅଧିନିୟମ)	ସରକାରୀ ପ୍ରାପ୍ୟ ଆଦାୟ ପରେ ସରକାରୀ ଜମିକୁ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲିଜ୍/ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ
	ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକର 70 ପ୍ରତିଶତ, ଏସ୍‌ଟି ଏବଂ ଏସ୍‌ସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ/ ସମାଧାନ ହେବ

[2] ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀ- ସୂଚୀ-II (ରାଜ୍ୟ ସୂଚୀ) - ପ୍ରବେଶ ସଂଖ୍ୟା 18

[3] ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀ- ସୂଚୀ-III (ଯୁଗ୍ମ ସୂଚୀ) - ପ୍ରବେଶ ସଂଖ୍ୟା 42

ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ନିୟମର ବିଶେଷତା	ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଓଡ଼ିଶା ଜମି ଜବରଦଖଲ ନିବାରଣ ଆଇନ, 1972 (1982 ରେ ସଂଶୋଧିତ) (ରାଜ୍ୟ ଅଧିନିୟମ)	ସରକାରୀ ଜମିକୁ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲ ନିଷେଧ
	ଉଚ୍ଛେଦ ପରେ ଜବର ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ଜରିମାନା ଲାଗିବ
	ଭୂମିହୀନ ଜବର ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଅବିବାଦିତ ସରକାରୀ ଅନାବାଦି ଜମିର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ
ପଞ୍ଚାୟତ (ଅନୁସୂଚିତ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ) ଅଧିନିୟମ (ପେସା ଆକ୍ଟ), 1996 (କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିନିୟମ)	ଜମି, ଜଳ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ପରି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପାରିକ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ ।
	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମ ସଭା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାକି ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ କିମ୍ବା ବିକାଶମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପୁନ ଥଇଥାନ କିମ୍ବା ପୁନ ଥଇଥାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପରାମର୍ଶ କରାଯିବ
ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପାରିକ ଜଙ୍ଗଲ ନିବାସୀ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି) ଅଧିନିୟମ, 2006 (କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିନିୟମ)	ଜଙ୍ଗଲ ନିବାସୀ ଏସ୍‌ଟି ଏବଂ ଓଟିଏଫ୍‌ଡି ଯେଉଁମାନେ ବହୁ ପିଢ଼ି ଧରି ଜଙ୍ଗଲରେ ରହିଆସୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯାହାଙ୍କ ଅଧିକାର ରେକର୍ଡ ହୋଇପାରି ନାହିଁ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଥାଏ ।
	ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ବୃତ୍ତି ଅଧୀନରେ ରହିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ନିଜ ଚାଷ ଜୀବିକା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ରହିବା ଏବଂ ବାସ କରିବାର ଅଧିକାର,
	ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଯୋଗୁ, ଏଫ୍‌ଆର୍ ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଏସ୍‌ଟି ଏବଂ ଓଟିଫ୍‌ଡି, ଯିଏ ନିଜର ଯେକୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ହରାଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଜମି ମାଲିକ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ଏବଂ ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।
ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ, ପୁନର୍ବାସ ଏବଂ ପୁନଃଥଇଥାନ (ଆର୍‌ଏଫ୍‌ସିଟିଏଲ୍‌ଏଆର୍‌ଆର୍) ଅଧିନିୟମ, 2013 ରେ ନ୍ୟାୟଯୁକ୍ତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଏବଂ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଅଧିକାର (କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିନିୟମ)	ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଶେଷ ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟତୀତ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ଅଧିଗ୍ରହଣ ହେବ ନାହିଁ
	ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଗ୍ରାମସଭାର ପୂର୍ବ ସମ୍ମତି ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯିବ ।

(ଉତ୍ସ: ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିନିୟମ/ ନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା)

ଆର୍‌ଡିଏମ୍ ବିଭାଗ 1974-75 ମସିହାରୁ, 'ବସୁନ୍ଧରା' ନାମରେ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଓଜିଏଲ୍‌ଏସ୍ ଅଧିନିୟମ, 1962 ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗୃହସ୍ଥଳ ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହହୀନ[4] ପରିବାରକୁ ଚାରି ଡିସିମିଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିମିୟମମୁକ୍ତ, ଘର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାରୀ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

ସମସ୍ତ ଜମି ରେକର୍ଡକୁ କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ କରିବା ସହିତ (i) ମ୍ୟୁଟେସନ, (ii) ନକ୍ସା (iii) ପାଠ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନିକ ତଥ୍ୟ ଏବଂ (iv) ସର୍ଭେ/ ପୁନଃସର୍ଭେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ରେକର୍ଡଗୁଡ଼ିକର ଅଦ୍ୟତନ, ଏହା ସହିତ ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ, ମୂଳ କ୍ୟାଡଷ୍ଟ୍ରାଲ ରେକର୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି, ଭାରତ ସରକାର ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରେକର୍ଡ ଆଧୁନିକୀକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (ଡିଆଇଏଲ୍‌ଆର୍‌ଏମ୍‌ପି) ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଡିଆଇଏଲ୍ ଆର୍‌ଏମ୍‌ପିର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଟାଇଟଲ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ସହିତ ଏକ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଜମି ଟାଇଟଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁ କରିବା,

---

4 ଅର୍ଥାତ୍, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହ ସାଧାରଣ ଭାବେ ମିଶି ରହୁଛନ୍ତି, ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଠାରେ ଆବାସ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କୌଣସି ଜମି ନାହିଁ ଏବଂ ଏକ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଏକର ଠାରୁ କମ୍ ଅନ୍ୟ ଜମିର ମାଲିକ, ଏବଂ ଯାହାର ସମୁଦାୟ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ସେହି ଆବାସରେ ରହୁଥିବା ପରିବାରର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସହିତ, ସେହି ପରିମାଣ ଠାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ, ଯାହା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସମୟ ସମୟରେ ସେଥି ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି

ଦେଶରେ ଏକ ଆଧୁନିକ, ବିସ୍ତୃତ ଏବଂ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜମି ରେକର୍ଡ ପରିଚାଳନା ପ୍ରଣାଳୀ ବିକାଶ କରିବା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜସ୍ୱ ଏବଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

1.3 ଏହି ଅଡିଟ୍ ଚୟନ କରିବାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ସାମାଜିକ ଦୁର୍ବଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମର୍ଥନ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ମୂଳତଃ ଜଙ୍ଗଲ ଉତ୍ପାଦନ ଏବଂ ଚାଷ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଜମି, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳର ସର୍ବସାଧାରଣ ଜମି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବିକାର ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସ । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆର୍‌ଏଫ୍‌ସିଟିଏଲ୍‌ଏଆର୍‌ଆର୍ ଅଧିନିୟମ, 2013 ରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ଏଫ୍‌ଆର୍ ଅଧିନିୟମ 2006 ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ ।

ଜିଲ୍ଲା/ ତହସିଲ ଅନୁସାରେ ଏସ୍‌ଟି ରୟତି, ନା ଆର୍‌ଡିଏମ୍ ବିଭାଗ/ ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଡି ବିଭାଗ ନା ସଂପୃକ୍ତ ତହସିଲ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହେଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ, 2005-06, 2010-11 ଏବଂ 2015-16 ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ କୃଷିଜମି ଗଣନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ଚାଷୋପଯୋଗୀ[5] ଜମିକୁ ଦର୍ଶାଇଥିଲା, ଯାହା **ସାରଣୀ** 1.2 ରେ ଏବଂ **ଚାର୍ଟ** 1.1 ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ସାରଣୀ 1.2: ***ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ଚାଷୋପଯୋଗୀ ଜମିର ମାଲିକାନା***

ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ	2005-06		2010-11		2015-16	
	ଧାରକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା (ଲକ୍ଷରେ)	କ୍ଷେତ୍ର (ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରେ)	ଧାରକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା (ଲକ୍ଷରେ)	କ୍ଷେତ୍ର (ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରେ)	ଧାରକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା (ଲକ୍ଷରେ)	କ୍ଷେତ୍ର (ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରେ)
ଏସ୍‌ସି	6.31	5.27	7.02	5.65	7.42	5.48
ଏସ୍‌ଟି	14.07	17.48	14.26	16.15	14.61	15.38
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	23.18	27.44	25.39	26.72	26.63	25.33
ମୋଟ	**43.56**	**50.19**	**46.67**	**48.52**	**48.66**	**46.19**

(ଉତ୍ସ: ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଜମି ଗଣନା: 2005-06, 2010-11 ଏବଂ 2015-16)

ଚାର୍ଟ 1.1: କୃଷି ଜମି ଗଣନା: ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ ଜମିର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରେ)

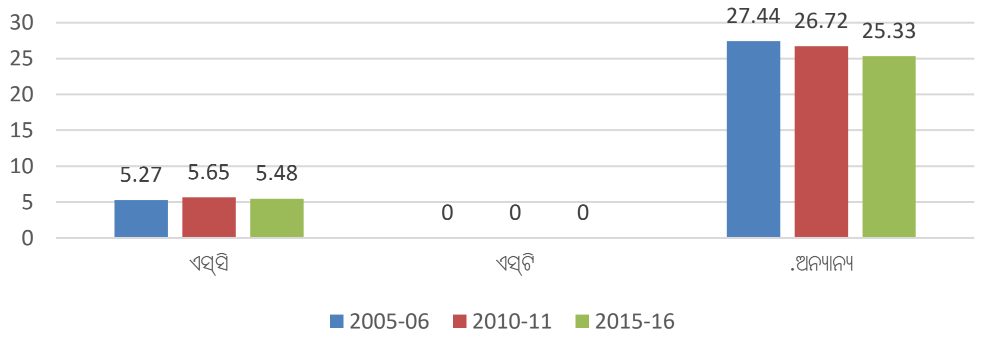

5 କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ବ୍ୟବହୃତ ଜମି

ସାରଣୀ 1.2 ଏବଂ **ଚାର୍ଟ 1.1** ରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ :

- ଚାଷୋପଯୋଗୀ ଜମିର ସମୁଦାୟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ 2005-06 ମସିହାରେ 50.19 ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରୁ 2015-16 ରେ 46.19 ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରକୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି ।
- ସେହି ସମୟରେ, ଜମି ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ର, ଏସ୍‌ଟି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କମ୍ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିଲା ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ 2005-06 ମସିହାରେ, ସମୁଦାୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଜମିର 17.48 ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଏସ୍‌ଟିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକି 2015-16 ରେ 15.38 ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଅର୍ଥାତ୍ 2.10 ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର (12 ପ୍ରତିଶତ) ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟ (2022-23 ଅନୁଯାୟୀ, ମାର୍ଜିନାଲ (<1 ହେକ୍ଟର), ଛୋଟ (1-2 ହେକ୍ଟର), ଅର୍ଦ୍ଧ ମଧ୍ୟମ (2-4 ହେକ୍ଟର), ମଧ୍ୟମ (4-10 ହେକ୍ଟର) ଏବଂ ବୃହତ କୃଷକ (>10 ହେକ୍ଟର), ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଜମି ହୋଲଡିଂ ବଣ୍ଟନ, 2005-06, 2010-11 ଏବଂ 2015-16 ମଧ୍ୟରେ ତିନୋଟି କୃଷି ସେନ୍‌ସେସ୍ ମଧ୍ୟରେ, ଚାର୍ଟ 1.2 ରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଚାର୍ଟ 1.2: କୃଷି ସଂପୃକ୍ତ ଗଣନା: କୃଷକମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଜମିଧାରଣ ପ୍ରତିଶତ

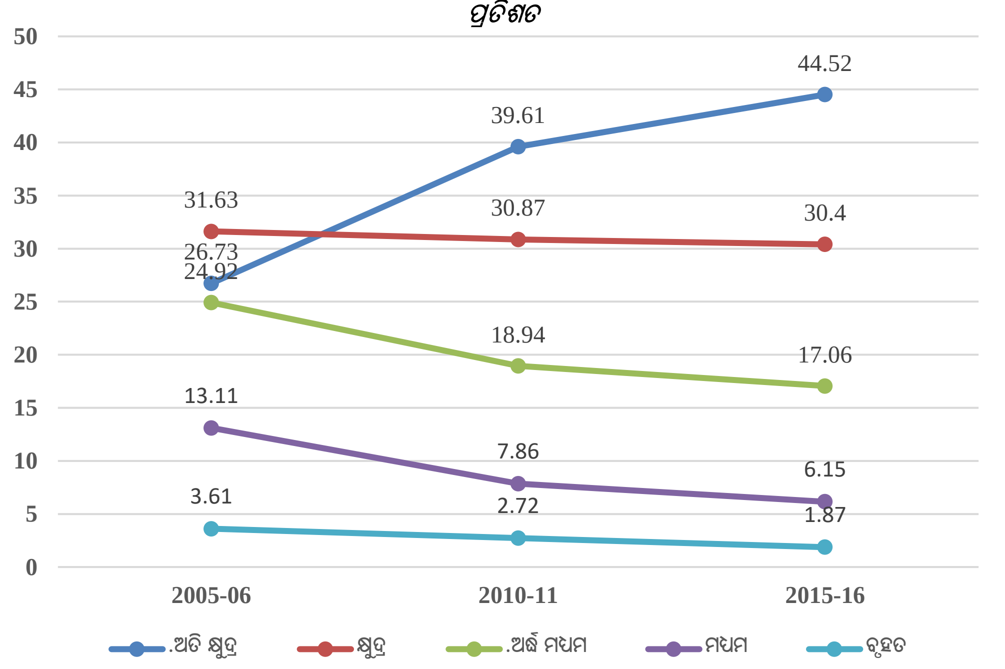

ଚାର୍ଟ 1.2 ରୁ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, ରାଜ୍ୟରେ କୃଷି ଜମିର ସଙ୍କୋଚନ ଫଳରେ (**ସାରଣୀ 1.2** ର ଦେଖାଯାଇଥିବା ପରି), ଉଚ୍ଚ ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକରେ ଜମି ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ର ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲା, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ନାମ ମାତ୍ର ଜମି ମାଲିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା, ଯାହା ରାଜ୍ୟର ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜମି ପରିଚାଳନା ପ୍ରକାରର ଅଧିକ ପରୀକ୍ଷଣର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ସୂଚାଇଥିଲା ।